

REMMESÆLEN

Af Alwin Pedersen

Ingen anden af de grønlandske sæler har holdt menneskeheden så længe i uvidenhed om sin levevis og stiller os overfor så mange nye gåder som remmesælen, denne eneboer blandt de arktiske sæler. Adskilligt i dens levevis har vi endnu kun formodninger om. På mig har den gjort indtryk af en selvoptaget skabning, der ofte for at pleje sin magelighed sætter sin sikkerhed på spil. Dens særprægede danske navn hentyder til de stærke remme, som navnlig eskimoerne fremstiller af dens skind til brug i deres fangstudstyr, nordmændene kalder den blåside eller storkobbe, og ellers har dens veludviklede skæg været bestemmende for de navne, den har fået i andre lande.

Remmesælen (*Erignathus barbatus*) er en stor sæl, følgende lige efter hvalrossen i størrelse. Når den bliver aller størst, kan den opnå den imponerende længde af tre meter. De fleste nøjes dog med mindre: 2,40–2,50 meter, men endnu mindre eksemplarer, som kun måler 2 meter, er heller ikke sjældne.

I modsætning til alle andre arktiske sæler har remmesælen som nyfødt en næsten sortbrun langhåret dragt med en hvid plet på oversiden af hovedet og en eller flere hvide pletter på ryggen. Disse aftegninger beholder den igennem hele livet, kun bliver de mindre fremtrædende med alderen og får mørke, penselstrøgagtige stænk. Den langhårede ungedragt skiftes i en alder af tre til fire uger med en korthåret, der ligger tæt ind til kroppen, og som i tør tilstand har en skinnende blågrå farve, lidt mørkere på oversiden end på undersiden. I vandet er den en kende mørkere, nærmest sortgrå. Denne farve holder sig så godt som uforandret i alle aldersstadier.

Ikke så lidt afvigende herfra beskriver R. Müller remmesælens farve i Sydgrønland: Når ungen har skiftet den mørke langhårede dragt, bliver den i den følgende vinter eller om foråret helt lysegrå, næsten hvid, kun lidt mørkere på ryggen. I denne dragt kalder grønlanderne den kakortak (= den hvide). Derefter får den i en alder af tre år mørkegrå pletter, der tiltager i antal og størrelse og efterhånden dækker hele kroppen, så at sælen, når den er fuldvoksen i sit fjerde eller femte år, er næsten sort. Bliver den meget gammel, skal den igen blive helt hvid. Ikke fra noget andet sted i remmesælens hele cirkumpolare udbredelse findes der beretninger



En remmesæl i hårfældning kan man i egne, hvor denne ikke er udsat for vedvarende efterstræbelser, nærme sig indtil nogle få skridt, inden den modvilligt glider i vandet.

om forekomsten af helt eller delvis hvide remmesæler; kun den første langhårede dragt (embryonaldragten) synes at variere noget i retning mod det lysere. At Müller skulle have taget fejl, er for så vidt usandsynligt, som grønlanderne har et navn for de halvvoxne remmesæler, der netop hentyder til deres hvide farve. Også Fabricius, der som den første har beskrevet denne sælart fra netop disse egne, nævner de halvvoxne sælers hvide underside. Der må således være sandsynlighed for, at de vestgrønlandske remmesæler er forskellige fra i al fald de nordøstgrønlandske, der ikke på noget tidspunkt af deres liv er helt eller delvis hvide.

Når remmesælen svømmer i overfladen, hvad den oftere gør end andre sæler, kan den let kendes på, at den foruden hovedet også har en smal stribe af ryggen over vandet, hvilket ellers kun forekommer hos hvalrossen. Ligger sælen på isen, er det ligeledes den høje hvælvede ryg, den kan kendes på og ellers det veludviklede skæg, hvis meget fine og langstrakte spidser ruller sig op, når de bliver tørre. Remme-

sælen har i modsætning til andre sæler en rundagtig pupil. Efter mine erfaringer både ser og hører remmesælen i luften bedre end andre sæler.

Stort set foretrækker remmesælen opholdet i nærheden af land. Om sommeren antræffes den hyppigst i fjordene og i bugterne, gerne ud for elvmundingerne og i lagunerne, hvor den fanger fisk og krebsdyr, der foruden blæksprutteyngelen udgør dens hovedføde.

Når islægget dannes, trækker remmesælerne lidt efter lidt bort fra de indre dele af fjordene, hvorefter iskanten vinteren igennem bliver deres hovedopholdssted, dog antræffes de også i den islagte ydre del af fjordene og i bugterne langs yderkysten. Her anlægger de sig åndehuller af samme art som ringsælens. Ellers er remmesælen temmelig stationær og optræder altid enkeltvis. Selv om der nogle steder, som af en eller anden grund tiltrækker denne sæl, kan antræffes flere samtidig, så kan der ikke være tale om flokdannelse; hvert dyr holder sig for sig selv.

Vort kendskab til remmesælens yngleforhold er endnu ret ufuldstændigt. Alt tyder på, at de fleste unger fødes i sidste halvdel af april. Disse antagelser hviler udelukkende på iagttagelser af gamle hunsæler, der følges af en unge i vandet. Hvor fødselen er foregået, vides ikke. Det menes, at ungen kommer til verden på isen, enten på drivisen eller på randen af den faste is. Det er imidlertid påfaldende, at grønlænderne, der kommer så vidt omkring på deres fangstrejser, aldrig har fundet en nyfødt remmesælunge på isen. Den mulighed, at ungen, imod hvad der ellers er sædvane hos sælerne, straks eller kort efter fødselen følger moderen i vandet eller simpelthen bliver født i vandet, som det blandt sælerne kun kendes hos hvalrossen, er således ikke udelukket, eftersom ungen allerede i sin langhårede embryonaldragt bliver truffet sammen med moderen i vandet.

Om tidspunktet for parringen vides endnu mindre. Hannerne har ingen brunst-lugt, men der findes et andet holdepunkt: remmesælen har en temmelig særpræget stemme, som den kun lader høre under vandet. Stemmen består af en række melodiske fløjtetoner, der som en skala stiger og falder. De høres kun om foråret og bliver af eskimoerne på Wrangel-øen kaldt remmesælens bryllupsfløjt. En fremragende jæger blandt disse eskimoer, ved navn Palí, har gjort den iagttagelse, at hannerne i parringstiden tilkalder hannerne med disse fløjtetoner. Også blandt de indfødte på Novaja Semlja hersker den opfattelse, at remmesælernes fløjten må være knyttet til parringstiden. Tager man dertil udviklingen af de fostre i betragtning, der er fundet i nedlagte hunsæler, må parringen foregå i tidsrummet mellem fødselen og hårfældningens begyndelse i den anden halvdel af maj, antagelig nær ved dette tidspunkt.

Hårfældningen tager omtrent lige så hårdt på denne sæl som på hvalrossen. En remmesæl, der er midt i hårskiftet og har ligget så længe i solen, at den er blevet tør,



Næst efter hvalrossen er remmesælen den største af de grønlandske sæler.

kan man med lidt forsigtighed nærme sig indtil nogle få skridt, inden den glider tilbage i vandet. At den i denne tid er særlig udsat for isbjørnens efterstræbelser, siger sig selv. I egne, hvor remmesælen regelmæssigt er udsat for jagt, viser de fuldvoksne dyr dog lidt større agtpågivenhed, alligevel udgør remmesæler i hårskiftet største parten af de sæler, der af europæere nedlægges i Grønland. Hvor remmesælen ingen mulighed har til at lægge sig på isen, som i de helt isfrie sydvestgrønlandske fjorde, lægger den sig på land, hvortil den helst vælger skær og mindre øer. Hårfældningen ledsages af en temmelig kraftig afskalning af overhuden, hvilket ellers kun kendes hos hvalrossen. Langt de fleste sæler skifter i juni, men det kan også ske allerede i den første halvdel af maj og endnu i slutningen af juli.

Bortset fra den del af Grønlands nordkyst, der grænser til Nordpolarhavet, og den nordligste del af østkysten indtil ca. 77° nordl. bredde forekommer remmesælen ved alle Grønlands kyster. Egentlig talrig er den intet steds, og det årlige fangst-udbytte er fordelt nogenlunde jævnt over hele landet. I 1958/59 nedlagdes der i det sydlige Vestgrønland 108, deraf det største antal – 69 – ved Nanortalik. Samme år var antallet i det nordlige Vestgrønland 229, deraf 142 i Upernavik. I Øst-

grønland nedlagdes der ialt 217, hvortil kommer ca. 50 i Nordgrønland. Disse rundt regnet 600 remmesæler fra hele landet tyder på en bestand af mindst 5000, men næppe 10 000 dyr.

Til sammenligning kan tjene, at der på Novaja Semlja årligt fanges mellem 400 og 900 dyr og på Franz Josef Land mellem 100 og 150. Det samlede årlige fangst-udbytte i den europæiske og amerikanske sektor af det arktiske område anslås til mellem 2000 og 4000 dyr. I den russisk-sibiriske sektor var i 1931 antallet 1466. Den samlede bestand af denne sælart skønnes at udgøre mellem 75 000 og 150 000 dyr.

Remmesælen skattes højt af grønlænderne, ikke mindst på grund af det stærke skind, der danner en næsten uundværlig bestanddel af deres fangstudstyr, men også kødet værdsættes højt, omend spækket er mere hårdt og bruskagtig end de mindre sælers. Leveren indeholder (ikke altid) et giftstof, der gør den uegnet til menneskeføde. Jagten er gennemgående lettere end jagten på de andre sæler, fordi remmesælen overhovedet er langsommere i sine bevægelser end disse, men især fordi den reagerer langsommere når den jages.

Under mit andet ophold ved Scoresbysund havde jeg i efteråret 1928 lejlighed til at deltage i en remmesæljagt, der i sin art ganske vist ikke er ukendt, men dog ret enestående og ikke uinteressant. Jagten foregik ud for en bræmunding i en bugt på den berygtede Liverpoolkyst, altså på selve ishavskysten. Bugten var dækket med spejlblank nyis og der var blikstille. Vi var tre mand, brødrene Emil og Manasse Arke og mig. Da vi havde bundet slædehundene ved kysten, iførte vi os hver et par kamikker af isbjørneskind, der vendte hårene udad. Med denne fodbeklædning var det muligt for os at gå absolut lydløst på den blanke og endnu meget tynde is. Da vi var kommet et stykke ud på isen, blev vi stående for at lytte. Sælerne havde anlagt deres åndehuller i den tynde is. Når man holdt vejret og lyttede anspændt, kunne man høre dem puste længere inde i bugten. Langt de fleste var ringsæler, men eskimoerne mente, at der også var nogle remmesæler iblandt dem, som de i al fald i første række ville gøre jagt på.

Vi gik videre i retning mod bræen, hvor de fleste af sælerne holdt til. Deres pusten blev mere og mere tydelig. Pludselig blev eskimoerne stående og lyttede. De havde hørt to remmesæler i forskellige retninger. Remmesælens pust er noget kraftigere og mere langtrukket end ringsælens. Selv kunne jeg dog endnu ikke høre forskellen. Emil og Manasse gik nu efter hver sin sæl; jeg fulgtes med Emil. Medens sælen puster (ånder) kan den ikke høre, hvad der foregår omkring den, derfor galdt det om at udnytte disse få minutter. Da den holdt op, blev vi stående. Hver sæl har som regel flere åndehuller; de plejer at ligge forholdsvis nær ved hinanden, men der kan



Når der skal skæres en fangeline af et remmesælskind, skæres skindet op i to halvdele, som det er vist her på billedet.

også være en betydelig afstand imellem dem, endda op til en kilometer, og da sælen opsøger disse huller, om ikke altid, så ofte med regelmæssige mellemrum, må man være forberedt på en lang ventetid, især hvis sælen ved det hul, den sidst har opsøgt, ikke har følt sig helt sikker. Men vi var heldige. Efter ca. 10 minutters forløb var sælen der igen. Jeg kunne nu tydeligt høre forskellen mellem remmesælens og ringsælens pust, der lød flere steder omkring os.

Nu var det bedst, at jeg blev stående. Emil gik et stykke til siden, for at få den lavt stående sol imod sig, da hans skygge ellers ville have røbet ham, hvorpå han forsigtigt nærmede sig åndehullet. Han havde ikke nået dette helt, da sælen holdt op med at ånde. Afslutningen af dens sidste pust var ganske normal, et sikkert tegn, at den følte sig sikker og ikke havde fattet mistanke. Denne gang gik der næsten tyve minutter, før den kom op igen. Uden tvivl havde den i mellemtiden opsøgt et af sine andre åndehuller. Emil lod først sælen puste et par gange, inden han løftede den spe-

cielt til dette formål anvendte stikharpun, og stødte den så med stor kraft igennem hullet, der ikke var større end en tokrone. Han holdt derpå sælen i harpunlinen, medens han samtidig med sin kniv udvidede åndehullet. Herunder gik jeg op til ham, netop som han havde givet sælen fangstskuddet. Efter yderligere at have udvidet åndehullet, trak vi sælen helt op på isen.

Manasse så vi på dette tidspunkt langt borte på isen. Vi lod sælen ligge og fortsatte jagten, indtil det blev mørkt. Emil havde da nedlagt yderligere tre ringsæler. Under jagten så jeg ham bruge et trick for at berolige en sæl, der tilsyneladende ikke ville vende tilbage til sit åndehul. Jeg formoder, han desuden brugte det for at vise mig det, fordi han kendte min videbegærlighed angående alt, hvad der vedrører jagten og dyrelivet. Da han syntes at have ventet længe nok på sælen, gik han forsigtigt hen til hullet, lagde sig på knæ, tog sin jagtkniv og hakkede med den ganske svagt i isen, medens han samtidig efterlignede ravnens stemme. Raven plejer nemlig at fange krebsdyr, vingesnegle og småfisk i sælernes åndehuller, og når sælen hører ham, er han sikker på, at ingen fjende lurar på den på dette sted. Om det nu virkelig var af denne grund, eller om sælen var kommet alligevel, skal jeg naturligvis ikke kunne sige; men den kom og blev harpuneret. Hvis dagene på den årstid ikke havde været så korte, kunne vi have fortsat længe endnu. Da vi kom tilbage til kysten, var også Manasse der; han havde fået to remmesæler og en ringsæl.

Denne såkaldte glatisfangst er efter østgrønlandernes udsagn den letteste af alle fangstarter på sæler; under de helt rigtige forhold skal den kunne give et stort resultat. Den tid, den kan øves i, varer dog som regel kun nogle få dage. Har der først lagt sig sne på isen, eller dannet sig iskrystaller, er det forbi. Således gik det også denne gang, den følgende nat sneede det, og dermed var glatis-fangsten forbi.